

TUULISENRANNAN

Tuulisenrannan Patruunitar Sofii

Sofia Lybecker o. s. Franzen (27.12.1816 Raahе - 27.6.1847 Helsinki)

oli suomalainen kauppiaantytär ja Raahessa yhä toimivan Lybeckerin koulun (nykyinen Lybeckerin käsi- ja taideteollisuusopisto) perustaja.

Sofia Lybeckerin vanhemmat olivat raahelainen kauppaneuvos Zachris Franzén ja Johanna Lang (1796–1826), jonka isä oli raahelainen kauppias ja laivanvarustaja Johan Lang. Hän kävi mamsellikoulua Raahessa ja asui sitten kolmen vuoden ajan Tukholmassa setänsä runoilija ja piispa Franz Mikael Franzénin luona. Hän sai 1826 perintönä huomattavan rahasumman äidiltään, joka kuoli Sofian ollessa kymmenvuotias. Sofia päätti jo varhain perustaa perintörahoilaan Raaheen koulun varattomille tytöille, jossa nämä voisivat opiskella kristinoppia, luku-, lasku- ja kirjoitustaitoa sekä hankkia kädentaitoja erilaisissa käsitöissä. Hän asetti ehdoksi naimisiinmenolle sen, että tuleva sulhanen hyväksyisi perintörahojen käytön tähän tarkoitukseen.

Sofia Lybecker meni naimisiin 1843 everstiluutnantti, myöhemmin kenraalimajuri Georg Henrik Lybeckerin (1799–1885) kanssa ja häpäivänään 14. helmikuuta he allekirjoittivat Lybeckerin tyttökoulun lahjoitus- ja perustamisasiakirjan. Perintösummalla, joka oli 2 285 hopearuplaa 71 3/7 kopeekkaa, perustettiin rahasto, jonka korkotuloilla rahoitettiin koulun toiminta. Koulun opettajiksi Sofia Lybecker valitsi suomea puhuneet ja mamsellikoulua käyneet merimies Lindmanin tyttäret Susanna ja Liisu Lindmanin. Itse hän ei osallistunut koulun toimintaan, vaan muutti miehensä mukana Etelä-Suomeen. Koulu aloitti toimintansa vuokratiloissa vuoden kulltua tästä. Koulu sai oman talon vuonna 1859, kun Sofia Lybeckerin nuorempi sisar Helene Bergbom osti ja lahjoitti yhdessä aviomiehensä, asessori C. G. Bergbomin kanssa koululle Reiponkadun varrelta köydenpunoja Vestbergin entisen talon. Koulu toimi tässä talossa vuoteen 1984 saakka. Kun kansakoulu aloitti Raahessa toimintansa vuonna 1872, Lybeckerin koulu keskittyi vain tyttöjen käsitöiden opettamiseen. Koulu siirtyi Raahen kaupungin omistukseen 1983 ja se sai uudet toimitilat 1984

Sofia Lybecker kuoli neljännen lapsensa synnytykseen 31-vuotiaana vuonna 1847. Lybeckerin neljästä tyttärestä tunnetuin oli runoilija Fanny Lybecker. Sofia Lybeckerin mukaan on nimetty Raahessa Sofia Lybeckerin katu, jonka varrella Lybeckerin opisto sijaitsee nykyisin.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Sofia_Lybecker

TUULISENRANNAN

Tuulisenrannan Patruuni Bertil

Bertil Sovio Sovelius (1906 - 1936)

Bertil Sovio oli raahelaisen elinkeinoelämän aktiivinen toimija

Saksan konsuli Bertil Sovio vaikutti kaupunginvaltuustossa ja useiden yritysten ja liikelaitosten hallituksissa ja johtokunnissa.

Fredrik Oscar (1855-1896) ja Rosa (1857-1928) Soveliuksen esikoinen syntyi 10.4.1878. Poika sai kasteessa nimen Bertil Sovio Sovelius. Sukunimen muututtua Sovioksi jäi ristimänimi Sovio pois käytöstä vuonna 1906.

Bertil Sovio oli kiinnostunut historiasta ja olisi alkeiskoulun jälkeen halunnut opiskella historiaa, mutta kauppiassuvun vesana hänet ohjattiin Raahen Porvari- ja Kauppakouluun, jossa hän opiskeli vuosina 1893 - 1896. Hänen valmistautumisensa liikealalle jatkui ensin Englannissa vuonna 1897 ja sitten Saksassa Hallterman & Brattströmin tukkuliikkeessä vuonna 1898. Hän päätti opintonsa harjoittelemalla Hackman & Co:lla Viipurissa. Hän aloitti työuransa kirjanpitäjänä Langin liikkeessä vuonna 1898.

Bertilin isä Fredrik Oscar Sovelius sai Johan Langin tukkukaupan ja laivanvarustusliikkeen johdettavakseen vuonna 1893. Hän kuoli keuhkotautiin vuonna 1896. Rosa-rouva joutui nyt huolehtimaan liikkeen hoidosta. Pidettiin itsestään selvänä, että Bertil perheen vanhimpana poikana ottaisi liikkeen johdon käsiinsä. Hänestä tuli suuren liikkeen toimitusjohtaja vuonna 1901 vasta 23-vuotiaana.

Kaupan kentässä tuli 1900-luvun myötä suuria muutoksia. Syntyi osuustoimintaliike ja perustettiin osuuskauppoja. Johan Lang Oy oli antanut pienille maakaupoille tavaraa velaksi, mikä osoittautui pulavuosien koittaessa kohtalokkaaksi. Liikkeet tekivät konkurssveja eivätkä pystyneet maksamaan päälliikkeelle ostoksiaan.

Yhtiökokouksessa 28.6.1933 johtokunta teki päätöksen vuonna 1772 aloittaneen Johan Langin kauppaliikkeen lakkauttamisesta. Vähittäiskauppatoiminta päättyi vuonna 1936. Tähän päättyi Soveliusten noin 300 vuotta kestänyt liiketoimi Raahessa.

Bertil Sovio otti aktiivisesti osaa yhteiskunnallisiin rientoihin. Hän kuului kaupunginvaltuustoon parikymmentä vuotta. Hän toimi KOP:n valvojana. Hän oli Raahen Porvari- ja Kauppakoulun johtokunnan, Raahen Säästöpankin isännistön, Raahen Kauppaseuran, Raahen Rautatie Oy:n ja Raahen Puhelinyhdistyksen hallituksen jäsen. Hän toimi Saksan konsulina vuodesta 1911.

Lyypekissä Bertil Sovio tutustui tulevaan vaimoonsa Ellen Brattströmiin (1883-1966). Luultavasti nuoret olivat tavanneet Raahessakin, sillä Ellen vieraili täällä usein isoäitinsä Reinin mummun luona. Hääkelloja soitettiin 5.8.1902.

Ellenin äiti Adele Rein oli avioitunut lyypekkiläisen kauppias Brattstömin kanssa. Ellenin äidinkieli oli saksa. Hänen oli vaikea oppia suomen kieltä.

Soviot asuivat Langin talossa, Brahenkatu 10. Kiinteistö oli siirtynyt vuonna 1852 Fredrik Sovelius nuoremmalle (1822-1897), jonka ensimmäinen puoliso oli Johanna Margaretha Franzén

TUULISENRANNAN

(1830-1857). Koti oli oman aikansa porvariskoti antiikkihuonekaluineen, palmuineen ja komeine laivatauluineen. Sovioilla oli aina palvelijoita.

Pariskunnalle syntyi 11 lasta, joista toiseksi vanhin Paul valittiin Raahen Pekaksi vuonna 1991. Vanhimman ja nuorimman lapsen ikäero oli 18 vuotta, joten kaikki eivät vipeltäneet äidin helmoissa samaan aikaan. Lapsia kasvatettiin kurissa ja nuhteessa. Ruoka-aikoina lasten piti olla kotona ja lautanen oli syötävä tyhjäksi. Kotona leivottu ruisleipä säilytettiin varastohuoneessa ja toisinaan se homehtui. Isä-Bertil ei antanut ottaa hometta pois vaan leipä oli syötävä sellaisenaan, koska hänen mukaansa siitä tuli hyvä lauluääni. Perheen ruokavalio poikkesi raahelaista ruokapöydistä, sillä Sovioilla syötiin paljon porkkanaa ja kaalia.

Bertil Sovion elämänlanka katkesi 22.9.1936.

- Kirsti Vähäkangas -

TUULISENRANNAN

Tuulisenrannan Patruuni Heikku

Henrik (Heikki) Sovelius (1817-1904)

Henrik Sovio oli Raahen suuruuden ajan patruunoita. Hänellä oli veljensä Matts Augustin kansa menestyvä laivanvarustus- ja kauppaliike.

Nuorena miehenä Heikkukin toimi kapteenina. Mutta kaksi laivaa hän ajoi haaveriin, toisen Snipan pankille Vaasan kurkulla, toisen Kollenpohtiin Kattegatissa. Äkäinen Matti-patruuni ei tämän jälkeen enää uskonut laivoja veljensä hoitoon: "Ota, saatana, riihi tuolta Märjännnyksestä ja lähe sillä seelaamaan!"

Henrik muistetaan lahjoituksistaan

Vuonna 1894 hän osallistui Tukholmassa käydessään kuninkaallisiin taidearpajaisiin, joissa voitti päävoiton, Herman af Silléenin maalaaman Stridsskjutning (taisteluammunta) -taulun, jonka lahjoitti Raahen kaupungille. Se on siitä lähtien koristanut Raatihuoneen juhlasalia.

Vuonna 1897 Henrik Sovio lahjoitti 200.000 kultamarkkaa (Suomen pankin rahan arvon laskurin mukaan yli 800.000 euroa vuonna 2010) Raahen – Lapin (nykyinen Tuomioja) välistä rataa varten. Summa oli 20% radan perustamiskustannuksista. Lahjoitetun pesämunan turvin yksityinen rautatieyhtiö uskalsi aloittaa rakennustyöt. Rautatie valmistui vuonna 1899.

Umpipiha

Sovion talossa on säilynyt raahelainen umpipiha, jonne johtaa yksi harvoista alkuperäismuodossa säilyneistä porteista. Suola-aitta on tuotu Leufstadiuksen pihasta.

Umpipihaa reunustavat varastorakennukset ja asunnot, jotka on entistetty ulkoapäin. Sisätilat on ajanmukaistettu.

Kaariportin toisella puolella on Matts ja Henrik Soveliuksen räämäpuoji. Tilassa toimii *ortodoksinen rukoushuone eli tsasouna*, jossa toimitetaan palveluksia noin kerran kuukaudessa.

<http://www.kirjastovirma.fi/raahe/wanharaahe/patruunia>

TUULISENRANNAN

5 (7)

Tuulisenrannan Patruuni Baltzar

Baltzar "Palsu" Fellman (1789 - 1870)

Raahen vanhoja suurporvareita olivat myöskin hyvin muistetut *Fellmanin* veljekset, *Johan* ja *Baltzar*, jotka olivat kuulun pappissuvun jälkimiehiä, mutta myöskin vanhan ja suuren raahelaisen kauppiassuvun jälkijoukkoa, niin etteivät he suinkaan olleet aivan muukalaisia Raahessa. Veljesten isä, *Jaakko Fellman*, rovasti Niilo Fellmanin poika, oli parhaina päivinään 1775 tienoissa tullut Raahen kauppa-apulaiseksi rikkaalle Baltzar Freitagille ja viisi vuotta palveluun päässyt talon vävyksi. Ja *Maria Freitagilta* papin pojanpojat saivat sitten vanhaa raahelais-ta kauppasaksankin verta suoniinsa. Jo nuorena miehenä lähti 1781 syntynyt Johan merille, kävi kauppakoulun Englannissa, oli porvarina Tukholmassa ja kapteenina palasi Raahen. Mutta Baltzar, joka oli syntynyt 1789, pysyi vain kotikaupungissa, rikkaan enonsa Didrichin liikkeessä kauppamiehenä ja oppipoikana, hoitaen asiansa niin hyvin, että eno lahjoitti hänelle kokonaisen kaupunkitalon. Vanhojen ukkojen kuoltua – Jaakko Fellman kuoli 1803 ja Didrich Freitag 1817 – veljekset aloittivat oman liikkeensä, ruveten muiden Raahen patruunien tapaan rakennuttamaan ja varustamaan laivoja, ostamaan ja lähettämään ulkomaille maakunnan tavaraa. Isä Fellmanin laittamassa talossa Pakkahuoneenkadun varrella, lähellä Isoatoria, oli veljesten päämaja ja liikepaikka. Siinä oli veljesten kauppapuoti, yksinkertaisesti sisustettu asuinhuoneisto ja liikkeen konttori. Vanhempi veli, "Fellmanin kapteeni", joka "olisi kelvannut vaikka sotalaivan kapteeniksi", harvapuheinen ja umpimielinen mies, hoiti kokoliikkeen ja kirjeenvaihdon, kun taas nuorempi veli asioitsi ja teki kauppaa maanukkojen kanssa sekä hoiti taloa ja maanviljelystä. Kaikissa asioissa Johan oli säkkinä ja Baltzar suuna. Siihen nuorempi veli hyvin sopikin, puhelias "Paltsu-patruuni", jota koko kaupunki nimitti vain "Paltsuksi". Konttorissaan istuivat veljekset, toinen pöytänsä ääressä jurottaen, toinen taas pöytänsä vieressä avonaisena ja hyväntuulisena ja aina valmiina porisemaan asioilla käyvien ukkojen kanssa.

Jos Johan-kapteeni oli juro ja puhumaton, kyllä Paltsu-herra piti puhetta hänenkin puolestaan. Iltaisin Paltsu useasti meni pihapirttiin juttelemaan työväen ja maalaisukkojen kanssa. Siellä hän saattoi tuntikaudet istua ja puhutella ukkoja ja itsekin kertoa, kuinka hän ennen nuorena ollessaan "kahenkymmenen vanhaksi kulki kolttu päällä isänsä peräsä", ja mitenkä ennen vanhaan muuan hänen äitinsä setä, Upsalan koulut käynyt pappi Freitag, oli ollut niin vahva mies, että oli peukaloinut hevosenkengän suoraksi ja sentähden saanut kolme kertaa käydä Ruotsissa valalla, että "mitä voimaa hänesä on". Mutta miestä olikin nuorena juotettu karhunmaidolla.

Keppi kädessä ja lampaannahkaiset kintaat kepissä riippumassa Paltsu-patruuni useasti tallukoi kalarantaan, kun pauhapaatit olivat tulossa mereltä. "Mitä on suurimmat?" patruuni jo rannasta huuteli kalamiehille, ja kun paatinnokka jysähti rantaan, kiirehti hän kalamiesten kanssa kiskomaan venettä maalle, huutaen:

– Hurrakkaa... hurrakkaa! Minäkin hurraa – a – aan!

Maalaisille paksu patruuni huikkaili kadulla:

– Tulkaa ostamaan suoloja! Minulla on hyvä mitta!

Kaupungilla liikkuessa Paltsun taskussa oli aina lakritsaa, "rössokeria", tahi venäläisiä paperipäällisiä rimsuniekka karamellejä, joita hän jakeli lapsille, milloin vain pysähtyi heidän kanssaan juttelemaan. "Tahokko sinä, lapsi, tupakkaa?" ukko tavallisesti kysäisi. Ja lapsilla Paltsu monesti kitketti rikkaruohoa pelloistaan, tahi teetti muuta keveää työtä, antaen palkkaa kolme kopeekkaa päivältä sekä makeisia.

TUULISENRANNAN

Paltsu itse ei juonut edes kahviakaan ja oli vihainen, kun työmiehet sitä särpivät. Kadulla kävellessään hän toisinaan pysähtyi akkunan kohdalle nähdäkseen, häärivätkö pikku mökin eukot kahvinkeitossa.

Niin kuin Soveliuksen Matti-patruunille kelpasi kaikenlainen maanukkojen tavara, niin myös Fellmanin Paltsulle, joka muutenkin oli hyvä auttamaan kaikkia anovaisia. Paltsunkin makasiiniin karttui suuret rökkiöt auskareita ja puulapioita ja vaikka mitä kamaa, puisia kengänpohjiakin.

Jo nuorena tuli Fellmanin veljeksille kauppa-apulaiseksi *Lars Fredrik Leufstadius*, tupakkatehtailijan poika, ja hän sitten pysyikin talossa isäntänsä eliniän, vaikka alkuvuosina Johan-kapteeni sanoikin, kun poika oli ripustanut jonkin kuvan huoneensa seinälle:

– Ota pois! Ei se ole sinun seinäs.

Vanhan Paltsun seurassa Leufstadiusuksen usein nähtiin kaupungilla liikkuvan. Ahkerana miehenä Paltsu vielä vanhanakin nousi jo 4–5 aikana ylös ja lähti kaupungille kävelemään, ja Leufstadius seurasi mukana. Hiljalleen vanha lihava herra liikkui, joka kadunkulmassa hän pysähtyi hengähtämään, ja silloin Leufstadius aina asetti keppinsä patruunin selkäpuolelle tueksi.

Vanhoinapoikina Fellmanin veljekset elivät koko ikänsä, vanha naimaton sisar, Saara, oli heidän taloudenhoitajansa, vanhoja olivat talon palvelijatkin ja vanha oli talon hevonen, jolla Paltsu talvella ajeli loikoen pitkässä vanhassa reessä, taikka körötteli kesäisin istuen vanhoilla ratilla. Kuoli sitten vanha Saara 1858, ja veljekset jäivät vain palvelijain ja Leufstadiusuksen kanssa elämään. Kuoli jo Paltsu-patruunikin 1862, ja juro Johan eli yksinään vielä kahdeksan vuotta, joutuen viimein, lähes 90-vuotisena, hänkin kalmistoon veljensä viereen 1870.

Raahen porvari- ja kauppakoulu.

Vain pari polvea Fellmanit elivät Raahessa, mutta oikeiksi raahelaisiksi he jo ennättivät tulla. Vieläpä veljekset, muistellen omaa nuoruuttaan, jolloin eivät Raahen koulussa päässeet kovin pitkälle, ainakaan omissa ammattitiedoissaan, lahjoittivat suuren osan omaisuudestaan kaupunkiin perustettavaa ”porvari- ja kauppakoulua” varten. Ja näillä rahoilla – 74,582 hopearuplaa ja 1000 ruplan talo – sitten Raahen kauppaopisto pantiin pystyyn 1882, ja samoilla rahoilla se toimii vieläkin. Monet vanhan merikaupungin poikavarsat, niin hyvin entisten patruunien jälkeläiset kuin kapteenien ja merimiesten pojat, ovat kauppakoulun korkean mäen kiivettyään kyenneet nousemaan vanhojen patruunien toimialoilla hyvinkin huomatuille sijoille.

<http://www.kirjastovirma.fi/raahe/wanharaahe/patruunia>

TUULISENRANNAN

Tuulisenrannan Patruuni Juuhan

Johan Lang (17.8. 1745 Raahе - 16. 1.1823)

oli suomalainen kauppias ja laivanvarustaja.

Langin vanhemmat olivat kauppias Josef Lang ja Margareta Hemmi eli Norrlander. Lang oli vanhaa kauppiassukua. Jo hänen isoisänsä (k. 1742) oli jo perustanut kaupan, jonka Langin isä ja hän itse myöhemmin perivät. Kauppiaaksi Lang alkoi 1771, samalla kun oli rakentamassa tervahovia ja pienpolttimoita. Toiminta laajeni vienti- ja tuontikauppaan omilla laivoilla aina Välimerelle saakka, samoin kuin rahtiliikenteeseen. Lang omisti kuollessaan melkein kolmannesksen eli 250 lästiä Raahen laivoista. Hän vei erityisesti tervaa ja toi suolaa. Raahen kaupunki valitsi Langin edustajakseen Porvoon valtiopäiville, mutta hän kieltäytyi tehtävästä. Myöhemmin hänen liikkeensä joutui vävyllle, kauppaneuvos Zachris Franzénille ja edelleen tämän vävyllle Fredrik Soveliukselle.

Langin puoliso n. vuodesta 1788 oli Sofia Widbäck (k. 1834)

Nykyään Langin kauppahuoneella toimii samaa nimeä kantava historiallinen kahvila, Langin Kauppahuone

